

N A C R T

KONAČNI PRIJEDLOG
ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

Zagreb, ožujak 2003.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom uređuje djelokrug i način rada te uvjeti za imenovanje i razrješenje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Članak 2.

Pravobranitelj za djecu štiti, prati i promiče prava i interese djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona.

Članak 3.

- (1) Pravobranitelj za djecu djeluje neovisno i samostalno, držeći se načela pravičnosti i morala.
- (2) Pravobranitelju za djecu nitko ne smije davati upute i naloge u njegovu radu.
- (3) Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici ne smiju pripadati nijednoj političkoj stranci niti sudjelovati u njenim aktivnostima.

Članak 4.

- (1) Pravobranitelja za djecu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.
- (2) Pravobranitelj za djecu ima dva zamjenika koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog pravobranitelja za djecu.
- (3) Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici dužnosnici su Republike Hrvatske, imenuju se na vrijeme od šest godina i mogu biti ponovno imenovani.

Članak 5.

Djetetom, u smislu ovog Zakona, smatra se svaka osoba mlađa od 18 godina.

DJELOKRUG I NAČIN RADA

Članak 6.

- (1) Pravobranitelj za djecu:
 - prati usklađenost zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece s odredbama Ustava Republike Hrvatske, Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenta koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece;
 - prati izvršavanje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece;
 - prati primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece;
 - prati povrede pojedinačnih prava djece i proučava opće pojave i načine povreda prava i interesa djece;
 - predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece;
 - obavještava javnost o stanju prava djece;
 - obavlja druge poslove određene ovim Zakonom.

Članak 7.

- (1) Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa.
- (2) Pravobranitelj za djecu surađuje s djecom, potiče djecu na izjašnjavanje i uvažava njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja djece te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu.

Članak 8.

Pravobranitelj može sudjelovati u postupku koji prethodi donošenju propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu.

Članak 9.

Kad u praćenju stanja u okviru svog djelokruga rada ocijeni potrebnim, Pravobranitelj za djecu može potaknuti donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece.

Članak 10.

- (1) U obavljanju poslova iz svog djelokruga Pravobranitelj za djecu je ovlašten upozoravati, predlagati i davati preporuke.
- (2) Pravobranitelj za djecu je ovlašten nadležnim tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim i fizičkim osobama predlagati poduzimanje mjera za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece i zahtijevati izvješća o poduzetim mjerama.

Članak 11.

- (1) Tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i pravne osobe, obavezni su surađivati s pravobraniteljem za djecu i na njegov zahtjev podnositi izvješća i odgovarati na upite.
- (2) Tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe dužna su odmah, a najkasnije u roku od 15 dana izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovog upozorenja, prijedloga ili preporuke.
- (3) Ako tijela i pravne osobe iz stavka 1. ovoga članka ne postupe u propisanom roku prema njegovom traženju, pravobranitelj za djecu će o tome obavijestiti tijelo koje obavlja nadzor nad njihovim radom.
- (4) Ako tijelo koje obavlja nadzor nad radom tijela i pravnih osoba iz stavka 1. ovog članka u roku od 8 dana ne izvijesti o utvrđenim činjenicama i poduzetim mjerama, Pravobranitelj za djecu će o tome obavijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Članak 12.

Sva tijela državne uprave jedinice, lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe dužna su pravobranitelju za djecu osigurati dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti.

Članak 13.

- (1) Pravobranitelj za djecu ima pravo pristupa i pregleda svih ustanova, tijela državne uprave, pravnih i fizičkih osoba koje su po posebnim propisima određene za brigu o djeci te vjerskih zajednica, u kojima djeca borave ili su privremeno odnosno trajno smještene (u nastavku: institucije).
- (2) Nakon obavljenog pregleda pravobranitelj za djecu dostavlja tijelu koje obavlja nadzor nad tom institucijom izvješće o obavljenom pregledu.
- (3) U slučaju primjedbi na rad institucije, tijelo koje obavlja nadzor nad radom te institucije obavezno je u roku od 15 dana od zaprimanja izvješća iz stavka 2. ovog članka izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovih primjedbi.
- (4) Ako tijelo koje obavlja nadzor nad radom institucija iz stavka 1. ovog članka u roku od 8 dana ne izvijesti o utvrđenim činjenicama i poduzetim mjerama, Pravobranitelj za djecu će o tome obavijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Članak 14.

Ako u obavljanju dužnosti Pravobranitelj za djecu sazna da je dijete izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju, spolnoj zloporabi, zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju odmah će podnijeti prijavu nadležnom državnom odvjetništvu te upozoriti nadležan centar za socijalnu skrb i predložiti mjere za zaštitu prava i interesa djeteta.

Članak 15.

- (1) Pravobranitelj za djecu može zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i ustanova, u čijem su djelokrugu istraživanja zaštita, skrb, razvitak i prava djece, a isti su mu dužni tu pomoć pružiti.
- (2) Znanstvene i stručne ustanove iz stavka 1. ovog članka dužne su pravobranitelju za djecu traženu pomoć pružiti u primjerenom roku.

Članak 16.

- (1) Svatko ima pravo Pravobranitelju za djecu podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa djece.
- (2) Pravobranitelj za djecu slobodno odlučuje da li će i u kojoj mjeri prijedlog iz stavka 1. ovog članka uzeti u razmatranje.
- (3) Pravobranitelj za djecu će obavijestiti podnosioca o aktivnostima poduzetim povodom njegova prijedloga.

Članak 17.

Pravobranitelj za djecu ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada.

Članak 18.

- (1) Pravobranitelj za djecu podnosi jednom godišnje izvješće Hrvatskom saboru o svom radu.
- (2) U slučajevima većeg stupnja ugroženosti prava i interesa djece, Pravobranitelj za djecu može o tim slučajevima podnijeti i posebna izvješća Hrvatskom saboru.

Članak 19.

- (1) Stručni i administrativni poslovi za pravobranitelja za djecu obavljaju se u Uredu pravobranitelja za djecu.
- (2) Sjedište Ureda pravobranitelja za djecu je u Zagrebu.

Članak 20.

- (1) Pravobranitelj za djecu donosi poslovnik o svom radu kojim se uređuje način i organizacija rada, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad.
- (2) Poslovnik o radu potvrđuje Hrvatski sabor.

Članak 21.

Sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u proračunu Republike Hrvatske.

IMENOVANJE I RAZRJEŠENJE PRAVOBRANITELJA ZA DJECU

Članak 22.

- (1) Za pravobranitelja za djecu može biti imenovan hrvatski državljanin koji ima visoku stručnu spremu, najmanje 15 godina radnog iskustva i koji je osobnim zalaganjem javnosti poznat u području promicanja i zaštite prava djeteta.
- (2) Za zamjenika pravobranitelja za djecu mogu biti imenovani hrvatski državljani koji imaju visoku stručnu spremu i najmanje 10 godina radnog iskustva.
- (3) Jedan od zamjenika pravobranitelja za djecu mora imati visoku stručnu spremu pravnog smjera.

Članak 23.

- (1) Vlada Republike Hrvatske pokreće postupak za imenovanje pravobranitelja za djecu najkasnije 3 mjeseca prije isteka mandata pravobranitelja za djecu, odnosno najkasnije 30 dana nakon prestanka dužnosti Pravobranitelja za djecu iz dugih zakonom određenih razloga.
- (2) Pravobranitelj za djecu pokreće postupak za imenovanje zamjenika najkasnije u roku 3 mjeseca prije isteka mandata zamjenika, odnosno 30 dana nakon prestanka dužnosti zamjenika iz drugih zakonom određenih razloga.

Članak 24.

- (1) Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici prije stupanja na dužnost, daju prisegu pred Hrvatskim saborom.
- (2) Prisega glasi: «Prisežem da ću se u svom radu držati Ustava i zakona, poštivati pravni poredak Republike Hrvatske i da ću svoju dužnost obavljati pravično, časno, savjesno i nepristrano u najboljem interesu djece.»

Članak 25.

Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici biti će razriješeni dužnosti prije isteka vremena na koje su imenovani u slučaju:

1. ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru,
2. gubitka hrvatskog državljanstva,
3. trajnog gubitka sposobnosti za obnašanje dužnosti, ili
4. osude za kazneno djelo.

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 26.

- (1) Vlada Republike Hrvatske će u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona predložiti Hrvatskom saboru pravobranitelja za djecu.
- (2) Hrvatski sabor će u roku od 30 dana od dana zaprimanja prijedloga iz stavka 1. ovog članka imenovati pravobranitelja za djecu.

Članak 27.

- (1) Pravobranitelj za djecu će u roku od 30 dana od dana imenovanja predložiti Hrvatskom saboru zamjenike pravobranitelja za djecu.
- (2) Hrvatski sabor će u roku od 30 dana od dana zaprimanja prijedloga iz stavka 1. ovog članka imenovati zamjenike pravobranitelja za djecu.

Članak 28.

Pravobranitelj za djecu će donijeti poslovnik iz članka 20. ovoga Zakona u roku od 90 dana od dana stupanja na dužnost.

Članak 29.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u «Narodnim novinama».

I RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ZAKON DONOSI I PITANJA KOJA SE UREĐUJU OVIM ZAKONOM

Prava djeteta i njihovo poštivanje kao bitna karakteristika svake demokratske države, jasno su izražena u odredbama članaka 62., 63. i 64. Ustava Republike Hrvatske, gdje su djeca istaknuta kao vulnerabilna skupina koja iziskuje posebnu skrb i zaštitu društva i države.

Prilikom rasprave o redovitom godišnjem izvješću o radu pučkog pravobranitelja, Hrvatski sabor je, na 3. sjednici 20. travnja 2000. god., na prijedlog Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, donio zaključak kojim Vladi Republike Hrvatske preporučuje da u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i Preporukom Vijeća Europe 1460 (2000), sa svrhom potpunije zaštite djece, pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije pravobranitelja za djecu.

Konvenciju o pravima djeteta koja je usvojena u Ujedinjenim narodima 20. studenoga 1989. godine (Rezolucija br. A744/736) i stupila na snagu 02. rujna 1990. godine, ratificirale su gotovo sve države članice Ujedinjenih naroda. Republiku Hrvatsku konvencija obvezuje od 8. listopada 1991. godine na temelju notifikacije o sukcesiji, a dio je unutarnjeg pravnog poretka prema odredbi članka 140. Ustava Republike Hrvatske.

Člankom 4. Konvencije o pravima djeteta, države stranke se obvezuju poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u Konvenciji, a Preporukom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe 1460 (2000) traži se osnivanje posebnog tijela za zaštitu i promicanje prava djece.

Ideja o osnivanju pravobranitelja za djecu, kao institucije koja u nacionalnim sustavima zaštite djece ima koordinativnu, nadzornu i ujedinjavajuću ulogu, potekla je od nevladinih udruga a snažno je podržana od međunarodnih institucija, poput Vijeća Europe i Ujedinjenih naroda.

Iako je prvi pravobranitelj za prava djece osnovan je u Norveškoj Zakonom br. 5. iz 1981. godine, upravo je izglasavanje Konvencije o pravima djeteta ohrabrilo mnoge države u osnivanju specijalističkih ureda za prava djeteta.

Uredi pravobranitelja za djecu postali su dio šireg pokreta za priznavanje prava djece i bolju primjenu međunarodnih konvencija o tom pitanju tako da su do danas su uredi u većini zemalja Europe (Austrija, Belgija, Danska, Francuska, Finska, Irska, Island, Italija, Litva, Makedonija, Mađarska, Norveška, Portugal, Rumunjska, Rusija, Sjeverna Irska, Španjolska, Švedska, Wales), u Izraelu, u nekim zemljama Sjeverne i Južne Amerike, u Južnoafričkoj Republici, Australiji i u Novom Zelandu.

Osnovni cilj nezavisnih institucija za zaštitu prava djeteta je koordiniranje, promocija i zaštita ljudskih prava djece, u nastojanju da djeca postanu značajniji politički i društveni prioritet i to naročito vršenjem utjecaja na predstavnike parlamentarne i izvršne vlasti da prilikom donošenja odluka uvažavaju prava djece, osiguravanjem učinkovite zaštite djece u slučaju ugrožavanja njihovih prava, promicanjem uvažavanja mišljenja i stavova djece te širenjem znanja o pravima djeteta među odraslima i djecom.

Institucije za prava djeteta moraju biti otvorene za suradnju sa s drugim tijelima državne uprave, međunarodnim institucijama, nevladinim udrugama, medijima.

1997. godine uspostavljena je Europska mreža ombudsmana za djecu (ENOC), s ciljem poticanja potpune provedbe Konvencije o pravima djeteta, razmjene informacija, pristupa i strategija u korist djece, uključujući i komparativne studije, davanja potpore pojedinačnom i kolektivnom lobiranju za prava djeteta i interese djece pri europskim i međunarodnim tijelima (Europska unija, Vijeće Europe, Povjerenstvo UN-a za prava djeteta i sl.), promicanja i potpore razvoju učinkovitih ureda koji su u stanju zastupati djecu nezavisno, kolektivnog djelovanja s ciljem osiguranja pozitivnih nacionalnih politika za djecu i praćenja stanja djece i utjecaja političkih i gospodarskih promjena na djecu.

Kao zagovornik prava djece pravobranitelj mora biti u stanju identificirati i naglasiti elemente postojećih zakona, politike i prakse koji su u proturječju s tim pravima, te predložiti mjere kako bi se uočene nepravilnosti promijenile u korist djece. Pri tome treba imati u vidu da se Konvencija o pravima djeteta odnosi na civilna, politička, socijalna, ekonomska i kulturna prava djeteta, pa zaštita svih tih prava mora činiti sastavni dio rada pravobranitelja za djecu.

Djeci moraju biti dostupni mehanizmi učinkovite zaštite u slučaju ugroženosti njihovih prava. Jedna od najznačajnijih funkcija pravobranitelja je osiguravanje da takvi mehanizmi uistinu postoje. Kako bi utjecao na općoj razini na bolju zaštitu sve djece, pravobranitelj za djecu treba naročito:

- pratiti dostupnost, učinkovitost i upotrebljivost postojeće procedure zaštite djeteta, kako bi upoznao načine na koje djeca koriste mehanizme za zaštitu njihovih prava te, ako ih ne koriste, pronaći razloge tome i predložiti promjene u korist prava djeteta;
- identificirati nedorečenosti u različitim mehanizmima zaštite prava djeteta – npr: utvrditi jesu li djeca uistinu zaštićena u pravosudnom sustavu, u ustanovama za skrb o njima, u školama, u obiteljima ili u sustavu zdravstva;
- analizirati pritužbe djece kako bi utvrdio pravilnosti, odnosno značajne činitelje njihovih pritužbi i potaknuo odgovorne društvene strukture na otklanjanje uzroka pritužbi.

Nedvojbeno je da prava imaju malo smisla ako za njih nitko ne zna ili ih nitko ne razumije, pa je širenje znanja o pravima djeteta integralni dio procesa njihovog uvažavanja. Dobro uređeno zakonodavstvo koje štiti prava djeteta i postojanje mehanizama za njihovu zaštitu nisu dovoljna za kreiranje kulture i okruženja u kojem će Konvencija o pravima djeteta postati standard življenja. Jedna od zadaća pravobranitelja odnosi se na informiranje djece i odraslih o postojanju prava djeteta, poučavanje javnosti o načinima na koje se ona mogu poštovati i primjenjivati, zašto su ona važna i usmjeravanje na njihovo poštivanje.

Pravobranitelj za djecu je odgovoran za promociju i dosljednu primjenu odredbe članka 12. Konvencije koja državama potpisnicama izrijekom nalaže da djetetu osiguraju pravo na slobodno izražavanje svojih stavova o svim stvarima koje se na njega odnose te da ih uvaži u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

Posebno je značajno da je pravobranitelj dostupan djeci, da se predstavlja djeci i upoznaje ih sa sadržajem svoga rada. Djeca moraju znati da institucija za zaštitu njihovih prava postoji, koja je njezina funkcija i kako mogu postići da ta institucija uistinu predstavlja njihove interese. Dostupnost ureda pravobranitelja za djecu najčešće se postiže uspostavom otvorenih telefonskih linija i internet stranica. Nadalje, pravobranitelj za djecu za svoj rad mora biti odgovoran i djeci, izvješćujući ih o svom radu na njima primjeren način.

Iako model zaštite prava djeteta kojeg će izabrati neka država ovisi o nekoliko činitelja, među kojima su značajni veličina zemlje, brojnost stanovništva, postojanje ili nepostojanje federalne strukture vlasti kao i postojeća financijska sredstva, neprikosnoven autoritet nezavisne institucije za prava djeteta počiva na njezinoj sposobnosti za samostalnim djelovanjem, za osiguravanjem provjerenih i utemeljenih informacija, aktivnim i istraživačkim pristupom, javnosti djelovanja te stalnoj usmjerenosti na promicanje i isticanje značaja prava djeteta.

Samostalna institucija za prava djeteta, na način kako je predviđeno Konačnim prijedlogom zakona osigurava da se djelatnici zaposleni u njima uistinu usredotoče na pitanja značajna za djecu te da u svom radu ne bude ometano s drugim poslovima i pitanjima. Na taj način umanjuje se rizik da djeca ne budu prioritet i da njihovi problemi ne budu dostatno uočeni zbog opterećenosti drugim vrstama poslova, kao što je to moguće u slučaju postojanja pravobranitelja za djecu u sklopu neke druge institucije.

Specijalizirana institucija nadalje osigurava neposrednu komunikaciju između djelatnika i djece, što je za uspjeh pravobranitelja u obavljanju svoje uloge od presudnog značaja, jer je mogućnost da se izravno predstavlja djeci kao i prisutnost institucije u životima djece gotovo jednaka promicanju njihovih prava.

S obzirom na učestalost konflikata između prava djece i prava odraslih, kao i s obzirom na činjenicu da mnoga djeca nisu zlostavljana od strane države, nego od osoba koje su odgovorne za njih i kojima su povjereni na brigu, značajno je da u takvim situacijama specijalizirana institucija ima jasnu ulogu promoviranja i zaštite prava djece, dok bi integriranje ureda u neku postojeću instituciju u takvim slučajevima moglo dovesti do konfliktne uloge, ne znajući čija bi prava prioritetno trebalo štititi kao i do mogućnost da takva institucija, ako je osjetljiva samo na slučajeve u kojima država narušava pravo pojedinca, zataji u obrani prava djeteta.

Da bi se udovoljilo zahtjevima koji se pred samostalnu instituciju postavljaju nužna je jasna zakonska definiranost svih elemenata koji su neophodni za nesmetan rad. Konačnim prijedlogom zakona predviđa se suvremeni pristup u zaštiti prava, interesa i dobrobiti djece, kao temelju za razvoj humanog i civiliziranog društva, uvažavajući sve zahtjevnije svjetske i europske standarde na tom području. Donošenjem Zakona o pravobranitelju za djecu i uspostavom autoriteta koje će stati u zaštitu djece, Republika Hrvatska se jasno i nedvosmisleno određuje kao društvo senzibilizirano za dobrobit djece.

Konačnim prijedlogom zakona o pravobranitelju za djecu uređuju se osobito:

- osnovna načela postupanja pravobranitelja za djecu,
- djelokrug rada ureda pravobranitelja za djecu,
- način rada, ovlasti pravobranitelja za djecu te obaveze tijela državne uprave, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i drugih pravnih i fizičkih osoba u postupanju prema zahtjevima pravobranitelja za djecu,
- način na koji se građani mogu obraćati uredu pravobranitelja za djecu,
- način osiguravanja sredstava za rad ureda te
- postupak imenovanja i razrješenja pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

II OBRAZLOŽENJE KONAČNOG PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

Uz članak 1.

Ovom odredbom se određuje sadržaj Zakona.

Uz članak 2.

U ovom se članku uređuje cilj i temelj djelovanja Pravobranitelja za djecu.

Uz članak 3.

Ovim se člankom određuje da Pravobranitelj za djecu djeluje neovisno i samostalno držeći se načela pravičnosti i morala, da mu nitko ne smije davati upute i naloge za rad te da on i njegovi zamjenici moraju biti nestranačke osobe.

Uz članak 4.

Pravobranitelja za djecu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske. Pravobranitelj za djecu ima dva zamjenika koje na njegov prijedlog imenuje i razrješava Hrvatski sabor. Pravobranitelj za djecu i zamjenici dužnosnici su Republike Hrvatske koji se imenuju se na vrijeme od 6 godina i mogu biti ponovo izabrani.

Uz članak 5.

Ovim člankom je određeno značenje pojma djeteta sukladno članku 1. Konvencije o pravima djeteta.

Uz članak 6.

Ovim člankom je pobliže uređen djelokrug rada Pravobranitelja za prava djeteta, a osobito po pitanju praćenja usklađenosti zakona i drugih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece s Ustavom Republike Hrvatske, Konvencijom o pravima djeteta i drugim međunarodnim dokumentima, primjene svih propisa o pravima djece i izvršavanju obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz Konvencije i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece, praćenja povreda prava djece, predlaganja mjera za predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece.

Uz članak 7.

Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa. U svom radu surađuje s djecom, potiče djecu na izjašnjavanje i uvažava njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja djece te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu.

Uz članke 8.-9.

Ovim se člancima uređuje sudjelovanje Pravobranitelja za djecu u postupku koji prethodi donošenju propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu te ovlasti iniciranja donošenja i izmjena zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece.

Uz članak 10.

Ovim člankom određena su ovlaštenja koja Pravobranitelja za djecu u obavljanju poslova iz njegovog djelokruga rada ima prema tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnim i fizičkim osobama koje se bave pitanjima za značaja za djecu.

Uz članak 11.

Ovim se člankom uređuje odnos Pravobranitelja za djecu s tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanovama, udrugama i drugim pravnim i fizičkim osobama, a naročito obveza tih tijela da surađuju s pravobraniteljem za djecu, da na njegov zahtjev podnose izvješća o poduzetom u povodu njegovog upozorenja ili preporuke te odgovaraju na upite, kao i ovlasti pravobranitelja za djecu ukoliko nadležna tijela ne postupe u propisanom roku prema njegovim zahtjevima.

Uz članak 12.

Pravobranitelju za djecu omogućena je dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti.

Uz članak 13.

Pravobranitelj za djecu ima pravo pristupa i pregleda svih ustanova, tijela državne uprave, pravnih i fizičkih osoba koje su po posebnim propisima određene za brigu o djeci te vjerskih zajednica, u kojima djeca borave ili su privremeno odnosno trajno smještena. Nakon obavljenog pregleda institucije, pravobranitelj za djecu dostavlja nadzornom tijelu izvješće o obavljenom pregledu. U slučaju primjedbi na rad institucije, nadzorno tijelo je obavezno u roku od 15 dana od zaprimanja izvješća izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovih primjedbi.

Uz članak 14.

Ako u obavljanju dužnosti Pravobranitelj za djecu sazna da je dijete izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju, spolnoj zloporabi, zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju odmah podnijeti prijavu nadležnom državnom odvjetništvu te upozoriti nadležan centar za socijalnu skrb i predložiti mjere za zaštitu prava i interesa djeteta.

Uz članak 15.

Ovim člankom predviđa se da Pravobranitelj za djecu u obavljanju svojih poslova ima ovlasti zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i ustanova kojima su predmet istraživanja zaštita, skrb, razvitak i prava djece kao i obaveza znanstvenih i stručnih ustanova da traženu pomoć pruže u primjerenom roku.

Uz članak 16.

Ovim je člankom određeno da svaka osoba ima pravo Pravobranitelju za djecu podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa djece, a pravobranitelj samostalno odlučuje da li će i u kojoj mjeri takav prijedlog uzeti u razmatranje. Propisana je i obaveza obavješćavanja podnosioca o aktivnostima poduzetim povodom njegova prijedloga.

Uz članak 17.

Pravobranitelj za djecu ne može za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen.

Uz članak 18.

Ovim je člankom utvrđena obveza Pravobranitelja za djecu da jednom godišnje podnosi Hrvatskom saboru izvješće o svom radu, a u slučajevima većeg stupnja ugroženosti prava i interesa djece, Pravobranitelj za djecu može o tim slučajevima Hrvatskom saboru podnijeti i posebna izvješća.

Uz članke 19. i 20.

Ovim se člancima određuje sjedište i način obavljanja stručnih i administrativnih poslova za pravobranitelja za djecu, utvrđuje ovlast pravobranitelja za djecu da način i organizaciju rada, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad uređuje samostalno poslovnikom o radu koji potvrđuje Hrvatski sabor.

Uz članak 21.

Sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u proračunu Republike Hrvatske.

Uz članke 22. i 23.

Ovim su člancima propisani su uvjeti za imenovanje Pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika i određen je način i rok pokretanja postupka za imenovanje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Uz članak 24.

Ovim člankom određeno je da Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici prije stupanja na dužnost, daju prisegu pred predsjednikom Hrvatskog sabora te je propisan sadržaj teksta prisege.

Uz članak 25.

Ovim se člankom uređuje mogućnost razrješenja dužnosti Pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika prije isteka vremena na koje su izabrani i to u taksativno navedenim u slučajevima: ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru, gubitka hrvatskog državljanstva, trajnog gubitka sposobnosti za obnašanje dužnosti ili osude za kazneno djelo.

Uz članke 26. i 27.

Ovim su člancima propisani rokovi za predlaganje i imenovanje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Uz članak 28.

Ovom se odredbom obvezuje Pravobranitelj za djecu da donese poslovnik o radu iz članka 22., u roku od 90 dana od dana stupanja na dužnost.

Uz članak 29.

Ovom se odredbom uređuje stupanje na snagu predloženog Zakona osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

III OCJENA POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU ZAKONA

Sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u Državnom proračunu Republike Hrvatske. Za primjenu Konačnog prijedloga zakona trebalo bi osigurati ukupno 3.200.000 kuna godišnje.

Sredstva za rad u tekućoj godini osigurana su u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2003. godinu, u razdjelu 135 - Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži na aktivnosti 653018 – pravobranitelj za djecu, u iznosu od 3.200.000 kuna.

IV RAZLIKE IZMEĐU RJEŠENJA SADRŽANIH U KONAČNOM PRIJEDLOGU ZAKONA U ODNOSU NA RJEŠENJA IZ PRIJEDLOGA ZAKONA

Hrvatski sabor je na 25. sjednici održanoj 04. listopada 2002. godine donio zaključak kojim se prihvaća prijedlog zakona o pravobranitelju za djecu te se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju predlagatelju radi pripreme konačnog prijedloga zakona.

U odnosu na tekst Prijedloga zakona koji je bio na prvom čitanju u ovom tekstu, sadržane su određene razlike kao posljedica uvažavanja primjedaba, prijedloga i mišljenja saborskih odbora, klubova zastupnika i pojedinih saborskih zastupnika i to :

- Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav da pravobranitelj treba pratiti usklađenost zakona i drugih propisa ne samo s odredbama međunarodnih konvencija koje uređuju prava djeteta već i s Ustavom Republike Hrvatske (članak 6. Konačnog prijedloga zakona)
- Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina da se odredbe o stranačkoj nepripadnosti moraju odnositi i na zamjenike pravobranitelja za djecu (članak 3. stavak 3. Konačnog prijedloga zakona)
- Odbora za Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Kluba zastupnika HSLS-a da se predvidi pravo uvida djece smještene kod udomitelja (članak 13. Konačnog prijedloga zakona)
- saborske zastupnice Milanke Opačić o podnošenju prijave državnom odvjetništvu u svim slučajevima saznanja za počinjeno kažnjivo djelo prema djetetu (članak 14. Konačnog prijedloga zakona)
- saborske zastupnice Jadranke Kosor za dopunom prisege (članka 24. stavak 2. Konačnog prijedloga zakona) kao i da jedan od uvjeta za razrješenje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika bude osuda za svako kazneno djelo (članak 25. Konačnog prijedloga zakona).

Osim prihvaćenih primjedbi sam je predlagatelj u tekstu Konačnog prijedloga izvršio izmjene koje se prvenstveno odnose na jasnoću izričaja, preciznost pojedinih formulacija i općenito na nomotehničku uređenost kako bi se poboljšala kvaliteta samog zakonskog teksta.

V PRIJEDLOZI I MIŠLJENJA KOJI NISU PRIHVAĆENI I RAZLOZI ZA NJIHOVO NEPRIHVAĆANJE

U raspravi o Prijedlogu zakona o pravobranitelju za djecu dane su slijedeće primjedbe i prijedlozi koji prilikom izrade Konačnog prijedloga nisu prihvaćene:

- 1.primjedbe o nepotrebnosti i neracionalnosti osnivanja posebne institucije za zaštitu prava i interesa djece, već da je dostatno da ured pravobranitelja za djecu bude ustrojen kao poseban odjel pri uredu pučkog pravobranitelja ili pri nekom tijelu izvršne vlasti, jer se na taj način ne može osigurati dovoljan stupanj izravne usredotočenosti samo na promicanje i zaštitu dobrobiti djece i osiguravanje jednakopravnosti tretiranja problema djece i odraslih kao ni samostalnosti i neovisnosti i izvršavanju nadzornih funkcije ureda. Sveobuhvatan i otvoren pristup, istraživački i nadzorni način djelovanja koji nije ograničen samo na tijela državne uprave kao i ovlasti pravobranitelja za djecu predviđene Konačnim prijedlogom zakona nadilaze mogućnosti da se takvi poslovi obavljaju u okviru postojećeg ureda pučkog pravobranitelja. Iako na cjelokupnom području zaštite prava i interesa djece djeluju brojna tijela državne uprave, ni jedna postojeća institucija koja se bavi ljudskim pravima i pravima djeteta u Republici Hrvatskoj, nema obilježja kakva iziskuje pravobranitelj za djecu. Osim toga nedvojbeno je da postoji potreba nadzora i koordinacije rada postojećih državnih i društvenih subjekata u Republici Hrvatskoj usmjerenih zaštiti i promicanju prava djece i njihovo daljnje usavršavanje.
- 2.prijedlog da se uvedu obvezujuće preporuke, iz razloga što naš pravni sustav ne poznaje termin «obvezujuće» preporuke ali su sukladno primjedbi izvršene korekcije u stipulaciji pojedinih odredbi , pa je tako u člancima 10., 11., 12. i 13. Konačnog prijedloga zakona razrađen način postupanja pravobranitelja za djecu u slučaju «oglušivanja» tijela državne uprave, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih i fizičkih osoba na postavljene zahtjeve. Tako se navedenima nalaže obaveza postupanja prema zahtjevima pravobranitelja za djecu, određuju se rokovi za obavljanje naloženog i izvještavanje o učinjenom te se nastavno određuje obraćanje pravobranitelja za djecu nadzornim tijelima a u krajnjoj instanci pravobranitelj se sa zahtjevom obraća Vladi Republike Hrvatske kao najvišem tijelu izvršne vlasti koje nadzire i usklađuje obavljanje poslova državne uprave, čime se pravobraniteljevim zahtjevima daje značaj obaveznosti i osigurava učinkovito djelovanje.
- 3.prijedlozi da se briše odredba kojom pravobranitelj ne može biti član političke stranke niti sudjelovati u njenim aktivnostima, budući je dužnost pravobranitelja inkompatibilna sa članstvom u nekoj političkoj stranci ili sudjelovanju u političkim aktivnostima, u smislu pripadnosti interesnim skupinama sa svojim pravilima djelovanja što bi moglo utjecati na njegovu samostalnost, nepristranost i neovisnost. Naime, iako je djelovanje političkih stranaka izraz demokratskog višestranačkog sustava kao najviše vrednote ustavnog poretka, nesporno je da član političke stranke preuzima između ostalih temeljnih obaveza i obvezu promicanja, poštivanja i postupanja u skladu s programima i interesima određene političke stranke, te u tom smislu i poštivanja stranačke stege, odnosno poštivanja i promicanja politike stranke. Takva obaveza u koliziji je s obavezama pravobranitelja za djecu iz razloga što bi isti trebao biti izvanstranačko i nadinteresno tijelo koje na zakonom propisani način štiti i promiče prava djece kao zakonom zajamčenih prava te stoga i izvan svih programa, političkog djelovanja i ciljeva interesnih skupina.
- 4.prijedlog da pravobranitelj za djecu ima ovlasti ishoda sudskog naloga i ulaska s policijom u stan, budući je riječ o specifičnostima izvidnih odnosno istražnih radnji kojima se ograničavaju temeljna prava građana na nepovredivost stana a koje trebaju ostati u nadležnosti sudskih i redarstvenih vlasti.